

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Рольові ігри як засіб формування умінь і навичок діалогічного мовлення

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
студентка групи ПР-63
Романченко Юлія Олександрівна

Науковий керівник:
к. філол. наук, доц.
Баранова Світлана Володимирівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1 Діалог як об’єкт дослідження у сучасній науці	6
1.2 Особливості розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	8
1.3 Роль рольових ігор у формуванні діалогічного мовлення молодших дошкільнят	10
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	14
2.1. Організація та методи дослідження	14
2.2 Робота по формуванню умінь та навичок діалогічного мовлення засобами рольової гри.....	19
2.3 Результати проведеної роботи	23
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

Розвиток діалогічного мовлення є необхідною частиною мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку. Одним із засобів його є застосування рольових ігор, оскільки гра займає основне місце в житті дитини. Через гру вона пізнає світ та навчається. Але самотійно навчитися грати в рольові ігри дитина не може, на допомогу їй приходять вихователі. Для того, щоб рольова гра стала засобом розвитку діалогічного мовлення необхідно дотримуватися методичних рекомендацій. Навчання іноземної мови – не обов'язковий, але бажаний компонент дошкільної освіти. Знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення.

Проблемою діалогічного мовлення займалися такі вчені як Г.О.Балл [1], О.І.Білан [2], К.Л. Крутій [14], А. М. Богуш М. [7] та ін. Так, А. М. Богуш в своїх роботах вони свідчать, що необхідно дотримуватися цілісного підходу до формування діалогічного мовлення, тому важливо не зупинятися тільки на освоєнні форми «запитання-відповідь». Автор говорить, що повноцінний діалог повинен будуватися на встановленні діалогічних відносин, які будуються у дитини з дорослим і з однолітками [6, с. 8].

Дослідники як І.С. Марченко [17], Н.Я. Міхайленко [19], І.Л. Сержанська [22] свідчать про те, що необхідно навчати дошкільнят побудови діалогу, так як комунікативна діяльність з однолітками представляє важливе значення в мовному розвитку дошкільнят.

Питаннями рольової гри займалися такі вчені як А.М. Богуш [9], О.В. Петрик [20], Р. А. Іванкова [13] та ін.

Актуальність теми дослідження. Мова – особлива і найбільш досконала форма спілкування, притаманна тільки людині. В процесі мовного спілкування (комунікацій) люди обмінюються думками і впливають один на одного. Мова – найважливіший засіб зв'язку між дитиною і навколишнім світом.

Однією з головних завдань виховання і навчання дітей дошкільного віку є розвиток мовлення, мовного спілкування, навчання та формування усного мовлення.

Діалог є формою мовного спілкування, при якому взаємодія партнерів опосередковується знаками мови. Для ведення діалогу необхідно розвивати у дітей знання мови, вміння словесно виражати свою думку, передавати почуття і встановлювати з партнером відносини в різних комунікативних ситуаціях.

На актуальність даної бакалаврської роботи так само вказує той факт, що своєчасне оволодіння правильною мовою є важливим моментом у становленні повноцінної особистості дитини. При цьому засвоєння діалогічної мови є однією з передумов для подальшого ефективного навчання в школі.

Сучасні дошкільні установи на даний момент займаються питаннями пошуку нових гуманістичних, особистісно-орієнтованих підходів до освіти. І одним з найпопулярніших напрямків на сьогоднішній день в дошкільному вихованні вважається рольова гра. Розглядаючи її з точки зору педагогічної значущості, то слід враховувати її універсальність, ігрову природу та соціальну спрямованість, не забуваючи також і про корекційні можливості [29, с. 45].

Однак практика навчально-виховної роботи з дітьми планується несистематично в сучасних дошкільних установах, зазначається недостатня увага розвитку діалогічних навичок, а мовна активність дошкільнят зводиться до мінімуму, так як на заняттях дітей не вчать будувати та задавати питання, не застосовуються вправи або ігрові дії, які сприяє розвитку комунікативних здібностей.

Все це говорить про проблеми дослідження, коли, з одного боку, застосування рольових ігор може сприяти ефективному мовному розвитку молодших дошкільнят, а з іншого – недостатнє їх застосування при вихованні мовленнєвого розвитку дошкільників.

Об'єктом дослідження є діалогічне мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

Предметом виступає рольові ігри як засіб формування умінь і навичок діалогічного мовлення.

Метою даного дослідження є вивчення проблеми формування вмінь і навичок діалогічного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку засобами рольових ігор.

У зв'язку з поставленою метою необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Вивчити поняття діалогу і його значення у навчанні іншомовного мовлення.
2. Визначити особливості формування діалогічного мовлення в дошкільному віці.
3. Виявити особливості впливу рольових ігор на формування діалогічного мовлення.
4. Дослідити рівень сформованості діалогічного мовлення молодших дошкільнят.
5. Організувати навчання молодших дошкільнят із застосування рольових ігор для розвитку діалогічного мовлення.
6. Провести повторну діагностику з метою виявлення ефективності розвиваючої роботи.
7. Зробити висновки.

Методологічна база дослідження – теоретичний аналіз літератури з теми дослідження, емпіричне дослідження аналізу мовної діяльності дошкільнят, а так само метод якісного і кількісного аналізу результатів дослідження.

Практичне значення. Результати даного дослідження можна використовувати в практичній діяльності вихователів дошкільних навчальних заходів, а також для навчання студентів, що вивчають дошкільну педагогіку.

Структура роботи визначається метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальна кількість сторінок: 33, не враховуючи додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Діалог як об'єкт дослідження у сучасній науці

Діалог для дітей представляє важливий засіб оволодіння мовою, спілкуванням, супроводжуючи і пронизуючи все їхнє життя і відносини, будучи основою гармонійного розвитку кожної особистості.

Одним з лінгвістів В.О. Дем'яненко, дано таке визначення діалогу. Так, на думку дослідника, діалог є не тільки формою мови, а й представляє різновид типової людської поведінки, коли для мовної взаємодії з близькими оточуючими, вона вимагає від дитини спеціальних соціально-мовленнєвих умінь, освоєння яких відбувається поступово [31, с. 92].

Характерною рисою діалогу є відносно швидкий обмін короткою промовою, в якій кожен елементарний компонент обміну є реплікою, а одна репліка обумовлює іншу. При цьому обмін відбувається поза попереднього обдумування, коли компоненти не мають заданості, а в побудові реплік не існує навмисної зв'язності.

На думку О.Я. Савченко, важливими особливостями діалогічного мовлення є ситуативність та реактивний характер відповідей співрозмовника, які в більшості випадків являють собою перефразування або повторення питання, зауваження [39, с. 47].

О.В. Беляєва пропонує визначати діалог як функціонально-стилістичну форму мовного спілкування, яка характеризується наявністю двох або кількох учасників, які обмінюються промовою, при якому кожен компонент її є реплікою [27, с. 21].

Слід зауважити, що діалог відрізняється стислістю висловлювань, в яких переважають прості речення і широко застосовуються внеречеві засоби (жести і міміка) [30, с. 65].

Навчання предмета “Іноземна мова” відрізняється тим, що головною метою тут виступає не накопичення знань, як це має місце у навчанні інших дисциплін, а оволодіння учнями іншою мовною мовленнєвою діяльністю. Навчання англійській мові сприяє повноцінному та своєчасному розвитку дитини, збагаченню її інтелектуальної, емоційної та соціальної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування. Слід зазначити, що у процесі навчання ІМ ознайомлення учнів з культурою народу, який користується цією мовою як засобом спілкування, підвищує не лише практичну, але й виховну, освітню і розвивальну ролі вивчення ІМіК, оскільки сприяє розширенню загального світогляду учнів, формуванню у них інтересу до оволодіння мовою, вихованню соціально активної особистості [26, с. 105].

Головна особливість діалогу полягає в чергуванні говоріння одного співрозмовника з прослуховуванням і подальшим говорінням іншого.

Важлива особливість діалогу полягає в тому, що співрозмовники завжди знають про що йде мова і не потребують розгортанні думки і висловлювання. Діалогічна мова виникає в конкретній ситуації, супроводжується жестами, мімікою та інтонацією [15, с. 50].

Характерними особливостями діалогу є розмовна лексика і фразеологія, стислість, недомовленість, обривистість, прості і складні безсполучникові речення, короткочасне попереднє обдумування.

Виділяючи особливості діалогічного мовлення, дослідники відзначають її різні риси. Так, деякі автори говорять про те, що діалогічна мова завжди ситуативна, вона пов'язана з конкретною обстановкою, в якій протікає розмова і відносинами тих, хто комуніцює. Також діалогічна мова контекстуальна, так як кожне наступне висловлювання значно обумовлюється попереднім [11, с. 39].

Інші автори вказують на ознаки згорнутості діалогічного мовлення, так як багато в ній мається на увазі за допомогою спільності ситуації для

співрозмовників та їх обізнаності в ній, реактивності, коли репліка представляє мовну реакцію на мовні або неречеві стимули, малоорганізованності, що вказує на мимовільність і непродуманість мови. І остання ознака діалогічного мовлення полягає в стислості висловів і простоті їх синтаксичного побудови [2, с. 211].

Б.Д. Філіпс говорить про те, що для діалогу типово застосування шаблонів і кліше, мовних стереотипів, стійких формул спілкування, звичним і часто вживаних в певних темах розмови [24, с. 59].

Дослідження таких психологів і педагогів як . А.М. Богуш [5], Н.В. Гавриш [8], Л. Сержанська [22], О.В. Петрик [20] та ін., говорять про те, що діалог передуює монологу, за допомогою діалогу діти засвоюють граматику рідної мови, його словник і фонетику, отримують корисну і необхідну інформацію.

Таким чином, діалог як вид спілкування передбачає знання мови і вміння використовувати його для побудови зв'язного висловлювання і налагодження мовної взаємодії з партнером.

1.2 Особливості розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку

Протягом усього дошкільного віку діалогічна мова зазнає суттєвих змін. У ранньому віці мова дітей безпосередньо залежить від їх практичної діяльності або ситуації, в якій відбувається спілкування.

Діяльність дітей в ранньому віці протікає в основному спільно з дорослими, або з їх допомогою, тому спілкування має ситуативний діалогічний характер. Так, дослідник розвитку мови Д.Т. Поніманська говорить про те, що у зв'язку з цим, мова дітей є або відповіді на питання дорослих, або питання до них у зв'язку з труднощами, які виникають в ході діяльності, або для вимог задоволення тих чи інших потреб тощо [21, с. 82].

При переході дитини до дошкільного віку відбувається суттєвих змін умови розвитку дітей, які в першу чергу характеризуються відносинами з

дорослими. Так, відбувається виникнення нових завдань спілкування, які полягають у передачі дитиною своїх вражень, отриманих поза безпосереднього контакту з дорослими.

Новою формою мови в молодшому дошкільному віці стає форма мови – повідомлення. Так, у дошкільнят існує необхідність домовитися про спільний задум діяльності, розподіляти функції, здійснювати контроль за виконанням правил. Грунтуючись на цьому, протікає подальший розвиток діалогічного мовлення, в якому при цьому виникають нові його форми, зокрема, вказівки, оцінки, узгодження дій [25, с. 59].

Один з дослідників Г.О. Балл відзначала, що ставлення до бесіди з дорослим у дітей змінюється з плином часу. Для дітей дворічного віку розмова з дорослим є більш привабливою, ніж просте прослуховування казки. Діти у віці 2-3-років не тільки слухають питання дорослих і відповідають на них, а й за власною ініціативою намагаюся підтримувати в міру своїх можливостей розмову [2, с. 211].

Діти 4-5 років починають розмову, однак після декількох питань не хочуть продовжувати, на відміну від дітей 5-6 років, бесіда з якими може протікати більш жваво, а до 7-ми років дитина відчуває себе досить вільно і відчуває задоволення від спілкування з дорослими [2, с. 117].

Особливості діалогічного мовлення дошкільнят розкриті в працях такого дослідника як Є.М. Гаспарової, яка відзначала, що на четвертому році життя діалог займає важливе місце в мові дитини. Так, автор виділяє наступні особливості діалогічного мовлення молодших дошкільнят серед яких такі:

1. Крім простої форми звернення, промови дітей характерні прохання, скарги, накази, заборони і «сентиментальні пояснення».
2. Основною формою численних звернень є наказова форма. Для дошкільнят так само характерною вважається еліптична форма висловлювань, коли окремі слова замінюють всю фразу.
3. Діалог має форму простої або складної розмови, яка складається з реплік, між двома дітьми або бесіда між кількома дітьми.

4. Дуже рідко діалог дошкільнят становить паралельні вислови, які належать двом промовцям, що не цікавляться один одним. Перший з тих, хто говорить звертається фактично до іншого, а слухачі відповідають йому, часто додаючи нічого нового.

5. Діалог між дитиною і дорослим має більш складний характер, ніж між однолітками, тому що репліки йдуть послідовно завдяки тому, що дорослий направляє бесіду, не задовольняючись непослідовною або неясною відповіддю, яку дитина-слухач може прийняти.

6. Структура діалогів досить проста, найчастіше складається з двочленних діалогічних єдностей. При цьому репліки молодших дошкільнят короткі, і несуть тільки ту інформацію, яку запитував співрозмовник.

7. Досить важливе місце в діалогах дошкільнят відводиться негативним реплікам.

8. Діалог в даному віці досить непослідовний в зміст бесіди, так як діти часто перемикають увагу на щось інше, міняючи тему розмов, при цьому ці угруповання так само нестійкі, швидко змінюються партнери для бесід [11, с. 39-41].

Таким чином, оволодіння діалогічної промовою є важливим завданням мовного розвитку в дошкільному віці. Успішне та ефективне досягнення даного завдання залежить від мовного середовища дитини, її соціального оточення й сімейного благополуччя, від індивідуальних особливостей, особистості та пізнавальної активності.

1.3 Роль рольових ігор у формуванні діалогічного мовлення дошкільнят

Навчання дошкільників англійської мови - це передусім система певним чином організованої педагогом цільової ігрової діяльності, що сприяє розвитку іншомовних умінь та навичок дитини.

Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку являє собою кошти, за допомогою яких відбувається оволодіння основами спілкування з точки зору культурної спадщини нації, а також є засобом постійного поповнення словникового запасу, формування грамотного зв'язкового монологічного і діалогічного мовлення [6, с. 8].

Багато дослідників [9; 20] вказують на те, що в оволодінні мовою, дитина йде від частини до цілого: від слова до з'єднання двох або трьох слів, далі – до простої фрази, ще пізніше – до складних речень. Кінцевим результатом є оволодіння зв'язного мовлення, що складається з декількох розгорнутих речень.

Вміння вести діалог з однолітками і дорослими – найважливішої сфери комунікативної самодіяльності – необхідно вчити. При цьому навчання має бути спрямоване на розвиток пошукової активності дітей в сфері мови та мовлення, має бути непрямим. Цьому і сприяє рольова гра, яка є засобом розвитку діалогічного мовлення дошкільників [31, с. 23].

На думку Н.Я. Михайленко рольова гра є провідним видом діяльності в дошкільному віці. Вона в розгорнутому вигляді являє собою діяльність, під час якої діти беруть на себе ролі дорослих і в узагальненій формі в спеціально створюваних ігрових умовах відображають діяльність дорослих і відносини між ними [19, с. 26].

Багато педагогів вважають, що ефективним методичним засобом у розвитку діалогічного мовлення дошкільника є рольова гра. Необхідно звернути увагу на існування різних точок зору на рольову гру, її різновиди і систему роботи з розвитку ігрової поведінки [26, с. 45; 34, с. 67; 37, с. 120].

Рольова гра – це найкращий спосіб для розвитку діалогічного мовлення. Діалог – це спілкування, саме діалогічна мова присутня, в грі дитини вона задає питання, чекає відповіді, отже, розвивається сюжет.

Дитині необхідний приклад в грі, коли вона тільки знайомиться з рольовою грою, основну роль на себе бере вихователь. Розвитку у дитини здатності приймати на себе роль допомагають рольові ігри, в яких основна роль належить тваринам. Дитині з дитинства знайомі: кішка, собачка, конячка та інші тварини,

часто можна побачити картину, як мама запитує у дитини, як каже собачка, де вушка, у кицьки враховуючи, що це перші знання дитини, отже, йому і легше прийняти цю роль на себе. Найлегше дитині прийняти на себе ролі, з якими вона знайома: тато, мама, лікар, кухар, вихователь, шофер всі ці ролі доступні для дитини. Мама готує обід, тато везе на машині в дитячий садок, роботу вихователя дитина спостерігає цілий день. Також дитина чує всі діалоги дорослих [6, с. 30].

Сучасний світ не стоїть на місці, з'являються все нові і нові професії. Навколишній світ дитини різноманітний та цікавий малюкові. Тому необхідно приділяти більше часу грі з дитиною, а не заняттям, які вона успішно освоїть в школі, якщо його навчити грати. Грати необхідно з інтересом, і отриманням необхідної інформації для дошкільника. Сама дитина не навчиться правильно грати, говорити: всього цього повинні навчити ми дорослі. Адже для цього необхідно часом правильно, чітко вимовити слово, ставити нескладні питання і допомогти побудувати відповідь. Тоді у наших дітей буде добре розвинена діалогічна мова, розумові здібності і любов, турбота до ближнього [7, с. 38].

Таким чином, рольова гра – це діяльність надзвичайно емоційно насичена, що робить її привабливою для дітей. Вона дозволяє формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що кожна гра повторює реалії сучасного життя.

Використання технології навчання “Case study”(Суть технології полягає в тому, що учням видається набір навчальних матеріалів, укладених в папку (кейс) і пропонується в результаті знайомства з матеріалами осмислити зміст проблеми, яка в них міститься) на уроках, як свідчить практика роботи, сприяє активізації навчального процесу і є ефективним засобом формування пізнавальних і комунікативних здібностей учнів. Реалізація технології приводить до інтенсифікації навчального процесу і забезпечує різноманітність форм взаємодії між його учасниками [26, с. 127].

Рольова гра має великий вплив на мовленнєвий розвиток дитини. Стимулює активну мову за рахунок активізації словникового запасу, удосконалює звукову культуру мовлення, її граматичну будову, артикуляційний апарат, сприяє вдосконаленню діалогічного мовлення дошкільників, її розвитку

та наповненню новими формами. Водночас у навчанні дітей дошкільного віку англійської мови мають бути враховані психологічні чинники такі як, швидка стомлюваність, емоційність мислення, неуважність слухової уваги.

Іноземна мова і культура виступають не лише практичною метою навчання, що досягається в ході уроку, вони – важливий засіб навчання, який реалізується мовленням учителя. Мовлення учителя виконує дві важливі функції. По перше, воно використовується для організації навчання і виховання учнів на уроці. Для цього вчитель повинен володіти виразами класного вжитку, жестами, мімікою для ведення уроку тощо. По друге, мовлення учителя ІМіК на відміну від учителів інших предметів є засобом мовної наочності, а саме зразком для наслідування, опорою, котру може використати учень, стимулом, що спонукає до мовлення. Тому воно має бути зразковим, тобто нормативним; автентичним, тобто саме так у даній ситуації сказав би носій мови; відповідати мовленнєвому досвіду учнів [26, с. 478].

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Організація та методи дослідження

Ігрова комунікативність дозволяє дитині мимовільно осмислювати, запам'ятовувати та відтворювати іншомовний матеріал.

Дослідження діалогічного мовлення у дошкільників проводилося на базі дошкільного навчального закладу (садок) № 70 «Настуся». У дослідженні взяли участь 15 дошкільнят другої молодшої групи, у віці 4-5 років.

Метою дослідження було визначення особливостей розвитку діалогічного мовлення. У зв'язку з цим проведення дослідження було розбито на три етапи:

1. Констатуючий експеримент, який показав первинний рівень розвитку діалогічного мовлення.

2. Формуючий експеримент, при якому була складена програма і проведені заняття з рольовими іграми з метою розвитку діалогічного мовлення дошкільнят.

3. Контрольний експеримент, який показав ефективність впровадженої програми занять формуючого експерименту.

Діагностика особливостей розвитку діалогічного мовлення групи досліджуваних дошкільнят проводилася за методикою, яку рекомендує Редько В. [38, с. 46-52].

Завдання 1. Проведення індивідуальної бесіди з кожною дитиною на тему –My favourite toy.

Мета завдання – вивчення особливостей діалогічного спілкування в спеціально організованій бесіді.

Проведення завдання – експериментатор починає бесіду з дитиною, встановлюючи контакт з нею, а після задає такі питання:

- які іграшки у тебе є вдома?
- яка найулюбленіша?
- розкажи, яка вона?

Завдання 2. Створення мовних ситуацій

Мета завдання – визначення умінь дітей самостійно вступати в діалог, застосовуючи при цьому форми мовного етикету (вітання, прохання).

Проведення завдання – в бесіді з дитиною задаються наступні питання:

Ситуація 1. «Ти прийшов в дитячий садок і зустрів виховательку. Як ти будеш її вітати?»

Ситуація 2. «Ти хочеш взяти іграшку, але вона дуже високо в шафі. Як ти попросиш подати її?»

Завдання 3. Створення мовної ситуації

Мета завдання – визначення умінь дитини задавати питання в процесі розмови.

Проведення завдання – дитині показують сюжетну картинку і задають такі питання щодо її змісту: «Подивися, яка у мене є картинка. Хочеш, я розповім тобі, що тут намальовано? Тільки ти задавай мені питання, питай мене про неї».

Важливо в цьому завданні не вступати в бесіду з дитиною, а тільки відповідати на питання.

В результаті аналізу розмов складається характеристика комунікативних умінь дитини, серед показників якої вміння вступати в діалог, вміння підтримувати і завершувати діалог, тон і стиль спілкування, а так само особливості мови.

Після виконання всіх завдань підраховується сумарний бал:

Низький рівень – 6 балів і нижче;

Середній рівень – 7-13 балів;

Високий рівень – 14 балів.

Завдання 4. Проведення занять з дітьми «Розгляд іграшок».

Мета завдання – вивчення особливостей діалогічного мовлення дітей в спеціально організованій навчальній діяльності.

Проведення завдання – спостереження за заняттям з подальшим аналізом. При аналізі заняття виділяються такі показники, як уміння брати участь в загальній розмові з приводу наочного матеріалу та вміння не відволікатися від змісту, вміння вислуховувати вихователя й товаришів, вміння ставити запитання, особливості мови.

Високий рівень – дитина проявляє активність в спілкуванні, вміє слухати і розуміти іноземну мову, будує спілкування, з огляду на ситуацію, легко входить в контакт з дорослим та однолітками, ясно і послідовно висловлює свої думки, використовує форми мовного етикету.

Середній рівень – дитина вміє слухати і розуміти іноземну мову, бере участь в спілкуванні часто з ініціативи іншого. Уміння використовувати форми мовного етикету нестійке.

Низький рівень – дитина малоактивна й небалакуча в спілкуванні з дітьми або педагогом, неуважна та рідко використовує форми мовного етикету, не вміє послідовно викладати свої думки і точно передавати їх зміст.

Оцінювання так само проводиться в балах:

- Низький рівень – 3 бали;
- Середній рівень – 4-5 балів;
- Високий рівень – 6 балів.

Таким чином, провівши діагностику за першими трьома завданнями ми отримали дані по кожній дитині (див. Додаток А).

В ході проведення завдань було визначено, що з 15 дошкільнят тільки 5 дітей володіють мовними зворотами для встановлення контакту, а 9 дітей з 15 легко вступають в контакт. У процесі бесіди так само було визначено, що 7 молодших школярів вміють відповідати на питання. Це дозволило нам зробити висновок, що ці діти легко йдуть на контакт. Однак не всі діти володіють достатнім обсягом мовних зворотів для встановлення контакту і вміння відповідати на питання.

Далі, отримані дані говорять також про те, що тон спілкування у більшості дошкільнят спокійний і доброзичливий. 9 дітей вміють стримувати себе в

спілкуванні, проте 7 молодших дошкільнят мають крикливий недобррозичливий тон.

Говорячи про стиль спілкування, то було визначено, що 7 молодших дошкільнят уважно ставляться до мови співрозмовника й уважні в момент діалогу, інші діти не зовсім уважно ставляться до мови співрозмовників, можуть задавати питання не по темі, перепитувати питання або займатися чимось іншим під час діалогу.

5 дітей під час діалогу не перебивають, 10 молодших дошкільнят часто перебивають співрозмовників, не дають до кінця доказати фразу, висловлюючи свою думку.

9 дітей під час розмови стримують себе в міміці, жестах і позі, а 6 дошкільнят часто розмахують руками, не вміють стримувати свої емоції. 8 дітей володіють мовним етикетом. Решта дітей знають, що і де потрібно говорити, проте часто забувають про це.

6 дітей відповідають і задають питання з більш широким використання іноземних слів, інші діти в основному відповідають односкладово, мають бідний словниковий запас.

Таким чином, отримані дані можна розподілити за рівнем комунікативних умінь і навичок, в процентному співвідношенні. Для цього складемо наступну діаграму.

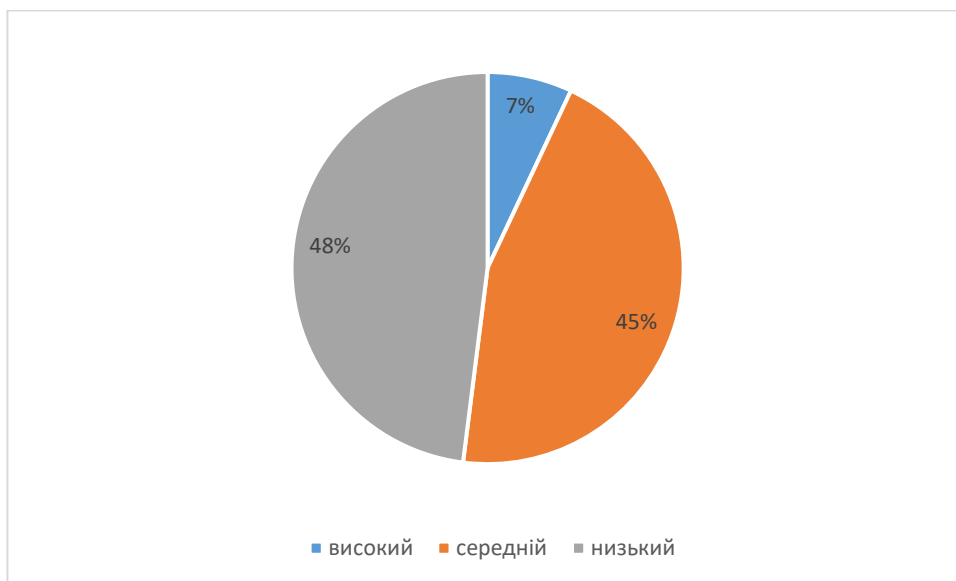

Рис. 2.1. Рівень комунікативних умінь молодших дошкільнят (констатуючий етап)

Таким чином, малюнок 1 показує нам, що тільки 7% дошкільнят мають високий рівень розвитку комунікативних умінь з іноземної мови, 45% дітей показують середній рівень, а решта 48% перебувають на низькому рівні.

Далі ми проаналізували комунікативні вміння молодших дошкільнят на спеціально організованих заняттях. Результати, отримані в ході дослідження, відображені в Додатку Б.

Так, отримані дані говорять про те, що 10 молодших школярів в достатній мірі вміють брати участь в загальній розмові по наочному матеріалу, не відволікаючись від змісту. 8 дітей виявляють вміння вислуховувати вихователя або інших дітей, які не перебивають, інші діти не володіють цим умінням. Під час діалогу діти часто перебивають вихователя або своїх товаришів, відповідають неправильно і не за змістом.

8 молодших школярів показують на заняттях свої навички, різноманітність і точність словника, словниковий запас. Одна дитина не володіє жодним з досліджуваних умінь. Під час розмови вона сильно жестикулює, перебиває, розмовляє на підвищених тонах.

Для наочного уявлення складемо наступну діаграму, яка покаже рівень сформованості комунікативних умінь у процесі спеціально організованої навчальної діяльності.

Рис. 2.2. Рівень комунікативних умінь молодших дошкільнят в спеціально організованою діяльності (констатуючий етап)

Таким чином, рисунок 2 показує, що для 20% дошкільнят характерний високий рівень, 33% – мають середній рівень, а 47% дітей показують низький рівень сформованості комунікативних умінь.

Діти, які показують низький і середній рівень розвитку діалогічного мовлення, вимагають проведення додаткових занять.

2.2 Робота по формуванню умінь та навичок діалогічного мовлення засобами рольової гри

Метою формуючого експерименту є розвиток діалогічного мовлення дошкільнят за допомогою рольових ігор.

У молодшій групі провідну роль бере вихователь, грати можна в другій половині дня. Досвід участі в організованих рольових іграх діти використовують

в самотійних іграх. Вони самі вигадують, імпровізують ролі, інсценують який-небудь готовий матеріал, сюжет, досвід тощо. При цьому сюжет гри і досвід спільного її розігрування дозволяють дітям налагоджувати взаємодії, підшукувати репліки для рольового діалогу, діяти узгоджено і отримувати радість від спілкування один з одним. Роль дорослого в організації спільних самотійних рольових ігор не безпосередня, а опосередкована [39, с. 23].

В якості основної форми навчання діалогу з однолітками молодших дошкільнят (4-5 років) була обрана форма гри-заняття. На заняттях ставилися і вирішувалися дві основні задачі:

1) в області мовного розвитку – розвиток мовної уваги, фонематичного слуху, мовного дихання, артикуляції апарату дітей;

2) в області діалогічного мовлення – налагодження ігрової та мовної взаємодії дітей з однолітками [35, с. 56].

Ці завдання взаємопов'язані. Виховання діалогічного мовлення здійснюється у формі ігрової взаємодії дітей, а мовне та ігрове спілкування між дітьми активізується за допомогою проблемних мовних ситуацій.

У програмі використовувалися гри на тілесний контакт, бесіди, релаксаційні психодинамічні медитації, пов'язані з рухами, перевтіленнями, з розвитком різного виду чутливості, отриманням позитивного рухового досвіду, моделюванням ситуацій раннього дитячого досвіду.

На першому етапі програми за допомогою обмеження розмов між дітьми виключалася можливість виникнення суперечок, сварок і конфліктів. Потім організовувалися заняття, спрямовані на активізацію взаємодії у спільних ігрових ситуаціях, надання дружельобності, взаємодопомоги, підтримки, співчуття, емпатії, співпереживання однолітка. Після того, як на заняттях встановилася доброзичлива атмосфера, останні етапи були спрямовані на вербальне вираження ставлення дитини до однолітка, а також на організацію спільної діяльності дітей шляхом будови діалогу.

Аналіз взаємодії в ситуації спільної діяльності з ровесником дозволяє відзначити, що діти до кінця дослідження почали проявляти інтерактивний тип

взаємодії. При налагодженні діалогу з'явилася увага до партнера, виробилася чутливість до його дій, дії однолітка почали враховуватися при плануванні власних дій. Дошкільнята почали усвідомлювати залежність власних дій від дій однолітка, і необхідність підпорядкування спільної мети при вибудовуванні власних дій при координації з діями партнера. Діти використовували способи кооперації, комунікативний розподіл спільних дій. Виявилося, що поступово в міру проведення занять діти міняли позицію провідного і веденого на спільний тип взаємодії. Більшість дітей до кінця дослідження орієнтувалися не на допомогу дорослого, а на спільне вирішення проблеми з однолітком шляхом розмови, а саме, діалогу.

Ігри підбиралися відповідно до тематичного змісту конкретного заняття. Приклади рольових ігор представлені в Додатку В.

Заздалегідь до кожної рольової гри був дібраний інвентар (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Інвентар до рольових ігор

Назва гри	Інвентар
«Кухарі» [33]	фартухи; ковпаки; каструля; миска (велике уявне коло); столові прибори тощо.
«Коли ми захворіли» [40]	білі халати; шапочки; ваги; медична сумка з набором інструментів; «Ліки»; вата бинти; рецепти; каса; чеки; гроші; вітрина тощо.
«Салон краси» [36]	дзеркало, халат перукаря; пелерина для клієнта; журнали модних зачісок; сушка; рукомийник; фен; плойка; тіні; лаки; перуки; ножиці; бігуді; стрічки; гумки; шпильки; гребінці; ляльки з довгим волоссям тощо.
«Магазин іграшок» [33]	спецодяг; ковпаки; вітрина; прилавок, каса; сумки; чеки; гроші; муляжі продуктів і ін. товарів; ваги; пакувальні матеріали.

Продовження таблиці 2.1

Назва гри	Інвентар
«Капітан» [36]	кашкет капітана; бінокль; підзорна труба; рятувальні круги; якір; штурвал; предмети-замінники («корабель» - 2 стільці) та ін.
«Кіностудія» [33]	кінокамери; мікрофони; операторський візок; штатив для відеокамери тощо.
«Кенгуру» [40]	маски, костюми.
«Відгадай подарок» [33]	подарунки: ляльки, автомобілі, конструктори, лото, пазли, мозаїки тощо.
«На мосту»	предмети-замінники: міст – дошка, річка – шматок тканини синього або блакитного кольору
«Хвилі» [36]	великий шматок тканини синього кольору
«Майстри та підмайстри» [36]	папір; пластилін; мозаїка та ін.
«Життя в лісі» [40]	муляжі диких тварин та їх дитинчат.
«Ввічливі слова» [33]	м'яч
«Сонячний зайчик» [33]	ручне дзеркало

Таким чином, в рамках формуючого експерименту з дітьми дошкільного віку були проведені заняття, що включали в себе рольові ігри, направлені на розвиток діалогічного мовлення.

2.3 Результати проведеної роботи

Для того, щоб перевірити ефективність проведеної роботи ми провели повторну діагностику рівня розвитку діалогічного мовлення у молодших дошкільників.

Метою даного етапу експерименту є вивчення впливу рольових ігор на розвиток діалогічного іншомовного мовлення дошкільнят.

Отримані дані контрольного експерименту по кожній дитині занесені в таблицю додатка Г.

Провівши повторну діагностику ми побачили, що дітей 13 володіють мовними зворотами для встановлення контакту (показник зріс на 8) і 14 дошкільнят легко вступають в контакт (показник виріс на 5). Під час бесіди ми також побачили, що 9 випробуваних вміють відповідати на питання (показник зріс на 2).

Ці дані дозволяють припустити, що кількість дітей, які легко йдуть на контакт, володіють мовними зворотами для встановлення контакту та вміння відповідати на питання зросло.

З таблиці також видно, що тон спілкування у більшості дітей став доброзичливим, спокійним. 12 осіб вміють стримувати себе в спілкуванні (показник зріс на 3). У цих дітей тон доброзичливий, спокійний.

Що стосується стилю спілкування, то 9 дітей уважно ставляться до мови співрозмовника, уважні в момент діалогу (показник зріс на 2). 6 дітей поки неухважно ставляться до мови співрозмовника, можуть задавати питання не по темі, через неухважність перепитувати питання, займатися чим-небудь в момент діалогу (але показник впав на 2).

6 дітей під час діалогу не перебивають. 11 дошкільників вміють стримувати себе під час бесіди в міміці (показник зріс на 2), жестах, позі.

10 осіб володіють мовним етикетом (показник зріс на 2). Решта 5 дітей часто забувають про це (але, показник впав на 2).

9 осіб відповідають і задають питання розгорнуто, володіють різноманітністю і точністю іншомовного словника (показник зріс на 3). 6 осіб поки відповідають односкладово (але, показник впав на 2).

Для наочного уявлення складемо наступну діаграму.

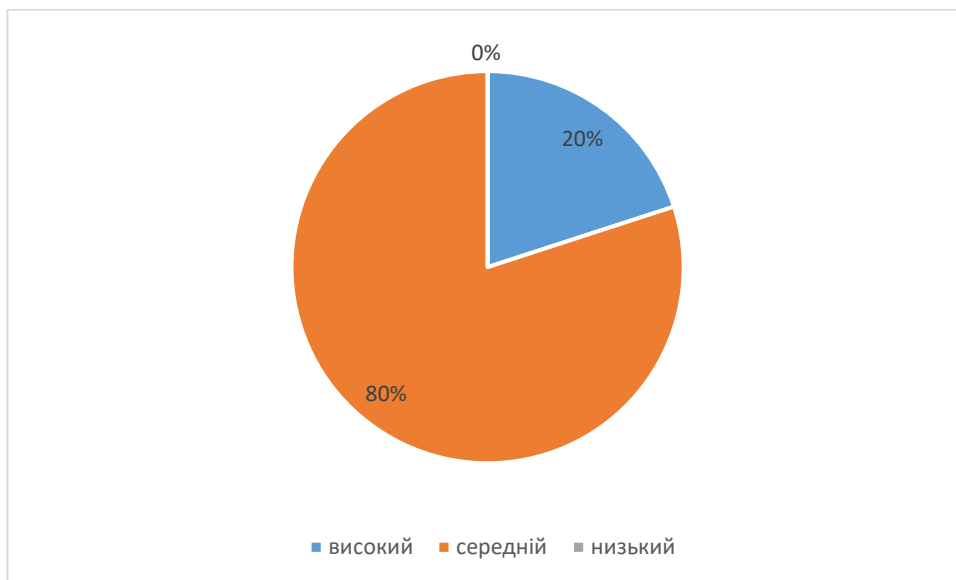

Рис. 2.3. Рівень комунікативних умінь молодших дошкільнят (контрольний етап)

Так, ми бачимо, що високий рівень показують 20% дошкільнят, інші 80% мають середні показники. Що стосується низького рівня, то після проведення додаткових занять, спрямованих на розвиток діалогічної сторони мови, його не спостерігається.

Для зіставлення результатів первинної та повторної діагностики нами був проведений порівняльний аналіз. Його результати представлені у вигляді гістограми (рисунок 2.4).

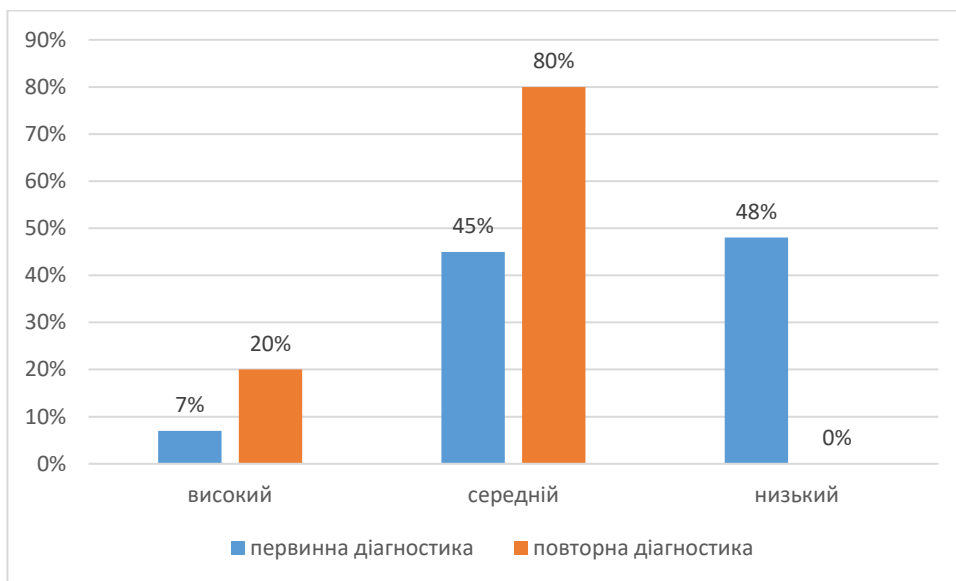

Рис. 2.4. Порівняльний аналіз рівня комунікативних умінь дошкільнят до проведення занять з рольовими іграми та після

Як видно з даної гістограми кількість дітей, що демонструють високий рівень розвитку комунікативних умінь після проведення занять з рольовими іграми виріс на 13 %, середній – на 35 %. Після проведеної роботи жодна дитина не продемонстрували низький результат.

Далі, в ході спеціально організованих занять на контрольному етапі експерименту були отримані наступні дані (див. Додаток Д).

Вся група навчилася в достатній мірі брати участь в загальній розмові з приводу наочного матеріалу і не відволікатися від змісту (показник зріс на 5). 13 молодших дошкільнят показують після проведених занять вміння вислуховувати вихователя та товаришів, не перебиваючи (показник зріс на 5), інші 2 дитини поки що не сильно оволоділи цими вміннями (але, показник впав на 4). Під час діалогу вони ще можуть перебивати вихователя і своїх товаришів. 13 дошкільнят на заняттях показують різноманітність та точність словника (показник зріс на 3).

Проаналізувавши отримані дані можна розподілити дітей за рівнем комунікативних умінь і навичок у спеціально організованої навчальної діяльності. Для цього складемо наступну діаграму:

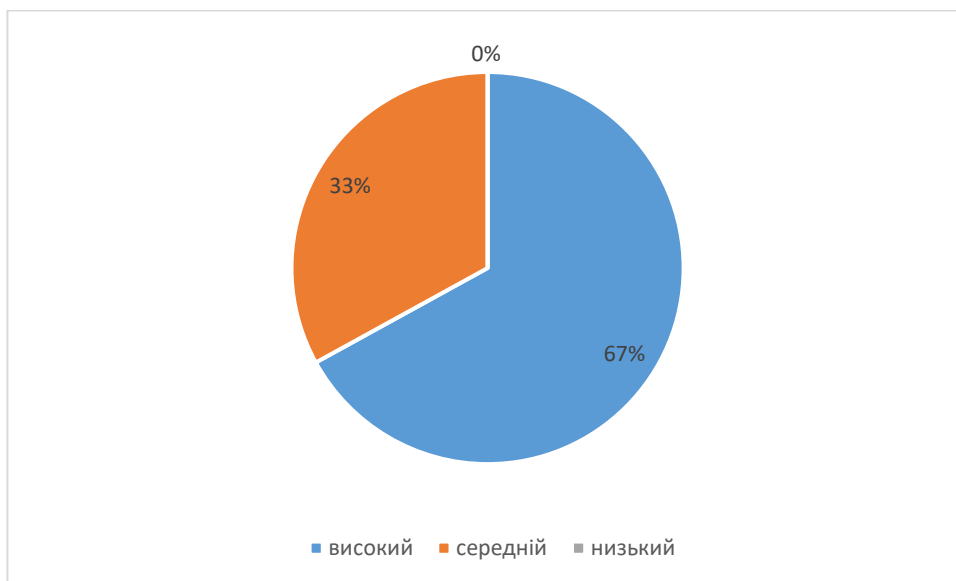

Рис. 2.5. Рівень комунікативних умінь молодших дошкільнят в спеціально організованої діяльності (контрольний етап)

Так, дані рисунка 2.5 показують, що високий рівень відзначається у 10 молодших дошкільнят (67%), середній рівень характерний 5 дітям (33%), низький рівень на даному етапі експерименту не виявлено.

На цьому етапі дослідження також був проведений порівняльний аналіз результатів повторної та первинної діагностики. Його результати представлені у вигляді гістограми (рисунок 2.6).

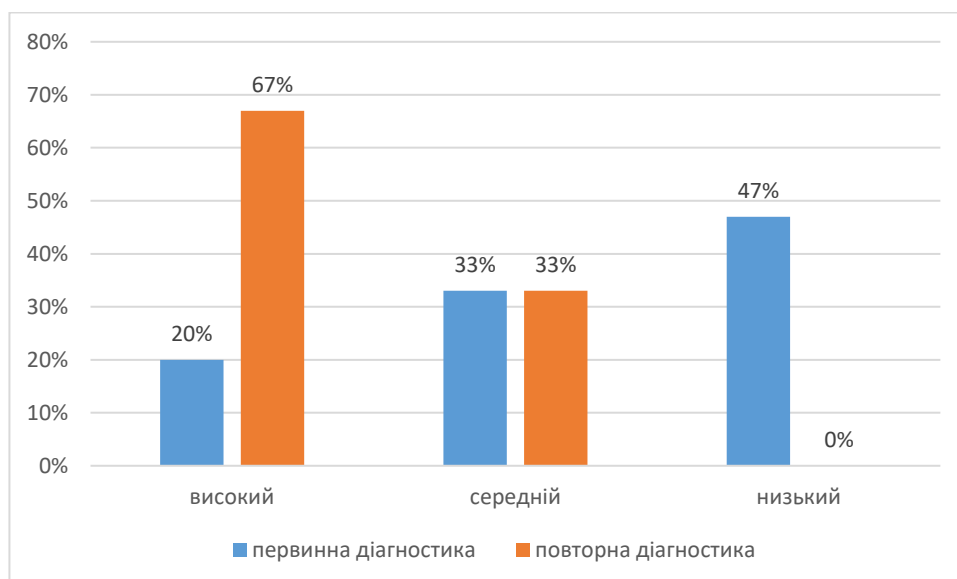

Рис. 2.6. Порівняльний аналіз рівень комунікативних умінь молодших дошкільнят в спеціально організованій діяльності на констатуючому та контрольному етапі дослідження

Як видно з даної гістограми кількість дітей, що продемонстрували високий рівень комунікативних умінь в спеціально організованій діяльності після проведенням занять з використанням рольових ігор виріс на 47 %. Жодна дитина на контрольному етапі дослідження не продемонструвала низький результат.

Таким чином, результати контрольного експерименту доказують ефективність проведеної роботи з дітьми шкільного віку.

Отож, вивчення іншомовного діалогічного мовлення у дітей шкільного віку проводилося в три етапи. В ході констатуючого експерименту було визначено, що комунікативні вміння і навички у дошкільнят розподілилися наступним чином – одна дитина показує високий рівень, середній виявлений у 8 дошкільнят, низький – у 6 випробуваних. Що стосується спеціально організованої навчальної діяльності, то високий рівень характерний 20% дітей, середній рівень – 33%, а низький – 47% молодшим дошкільнятам.

Далі з дітьми були проведені додаткові заняття з використання рольових ігор, які спрямовані на розвиток іншомовного діалогічного мовлення.

На контрольному етапі дослідження була проведена повторна діагностика за тією ж методикою, що була апробована в констатуючій частині з метою з'ясування ефективності запропонованої методики розвитку діалогічного мовлення.

Провівши повторну діагностику, ми з'ясували, що в спеціально організованих бесідах високий рівень комунікативних умінь і навичок характерний для 3 дітей – 20% (показник зріс на 2 дитини), середній рівень для 12 – 46,6% (показник зріс на 5 осіб), низький рівень не у кого не спостерігається. А в спеціально організованої навчальної діяльності високий рівень характерний для 10 дітей – 66,6% (показник зріс на 8 випробуваних), середній рівень для 5 – 33,3%, низький рівень виявлено після занять не був.

Таким чином, ми провели 3 види експерименту: констатуючий, формуючий та контрольний, вивчили особливості формування вмінь та навичок діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку і можливості навчання їх за допомогою спеціально підібраних рольових ігор.

ВИСНОВКИ

Діалогічна мова найбільш соціально значуща сфера дослідження для дошкільної педагогіки. Саме діалог набуває особливого значення в іншомовному розвитку дошкільнят. В цьому аспекті дошкільнята по-справжньому відчують себе рівними, вільними, розкутими. Тут вони вчаться самоорганізації, самодіяльності, самоконтролю. Відсутність або дефіцит діалогічного спілкування веде до різного роду спотворень особистісного розвитку, зростання проблем взаємодії з оточуючими людьми.

Мета даної роботи полягала у вивченні особливостей розвитку іншомовного діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку.

Ми познайомилися з літературними джерелами з проблеми діалогічного мовлення дошкільників, проаналізували її, провели 3 види експерименту: констатуючий, формуючий та контрольний. У даній роботі ми вивчили особливості розвитку діалогічного мовлення у дітей молодшого дошкільного віку і можливості навчання їх діалогічним вмінням за допомогою рольових ігор. Мета контрольного експерименту полягала у вивченні особливостей діалогічного мовлення дітей в спеціально організованих бесідах та в спеціально організованої навчальної діяльності. Ми з'ясували, що у дітей спостерігаються проблеми в розвитку іншомовного діалогічного мовлення, деякі не вміють висловлюватися, деякі не знають іншомовний вакабуляр, зазнають труднощів в самоконтролі при розмові та інше.

У зв'язку з цим були дібрані рольові ігри, спрямовані на розвиток діалогічного мовлення, які були включені в основні заняття з дітьми дошкільного віку та проводилися у другій половині дня.

Після формуючого експерименту ми провели контрольний експеримент і з'ясували, що в спеціально організованих бесідах високий рівень комунікативних умінь і навичок характерний для 3 дітей – 20% (показник зріс на 2), середній рівень для 12 – 46,6% (показник зріс на 5), низький рівень не у кого не

спостерігається. А в спеціально організованій навчальній діяльності високий рівень характерний для 10 дітей – 66,6% (показник зріс на 8), середній рівень для 5 – 33,3%, низький рівень виявлено після занять не був.

Таким чином, виходячи з усього вище сказаного, ми вважаємо, що рольові ігри є засобом формування вмінь та навичок іншомовного діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. керівник: А. Богуш. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с
2. Балл Г. О. Налаштування на діалог як складник духовності професіонала / Г.О.Балл // Професійна освіта: Педагогіка і психологія: Українськопольський щорічник, III. – К.: Ченстохова, 2001. – С. 211-227
3. Білан О.І. Навчаємо розповідати за ілюстраціями (старший дошкільний вік): Навчально-методичний посібник /О.І. Білан. - Тернопіль: Мандрівець, 2012. - 160 с.
4. Білан О.І. Художньо-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку /О.І.Білан. - Львів: Проман, 2007. - 64 с.
5. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: [підручник] / За ред. А.М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
6. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія / А. М. Богуш. – К. : Вид. дім «Слово», 2004. – С. 8–31
7. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика / А. М. Богуш. – Запоріжжя : Просвіта, 2000.
8. Гавриш Н.В. Навчання розповіді за картиною /Н.В. Гавриш // Дошкільне виховання. -- 2010. -- № 1. -- С. 7.
9. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. пед. закл. / [упоряд. А. М. Богуш]. – Ч. 1–2. – К. : Вид. дім «Слово», 2005. – С. 9–92
10. Захарова Н.М. Гра як засіб соціальної адаптації // Збірник наукових праць. – Вип. 8. – Кн. 2. – Київ, 2005. – 152-156 с.
11. Гаспарова Е.М. Ведущая деятельность дошкольного возраста / Е.М. Гаспарова. – М.: Просвещение, 1987. – 291 с.
12. Гвоздев А.Н. Вопросы изучения детской речи / А.Н. Гвоздев. – СПб.: Детство-Пресс, 2013. – 472 с.

13. Іванкова Р. А. Планування педагогічної роботи з формування сюжетно-рольової гри у дітей раннього та дошкільного віку / Р. А. Іванкова // Дошкільне виховання: Традиції і сучасність. – випуск четвертий.

14. Крутій К.Л. Мовленнєве заняття: досвід, проблеми, пропозиції /К.Л.Крутій - Запоріжжя, 2008.— С. 487-489.

15. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник / С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2008. – 285 с.

16. Методика навчання англійської мови у початковій школі : навчальний посібник / С.В. Роман. – К. : Ленвіт, 2009. – 216 с.

17. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчально-методичний посібник. - К: ВД «Слово», 2010. - 285 с

18. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку : монографія / Ганна Лопатіна. – Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2014. – 254 с

19. Михайленко Н. Я. Педагогічні принципи організації сюжетної гри / Н. Я. Михайленко, Н. А. Короткова //Дошкільне виховання. – 2013. – № 4 – С. 23

20. Петрик О.В. Методичні аспекти розвитку діалогічного мовлення молодших школярів [Електронний ресурс] // Сайт Запорізької обласної академії післядипломної педагогічної освіти. – 2016. – 20 березня. –Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp5/petrik.pdf

21. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник / Поніманська Т. – К. : Академвидав, 2013. – 456 с.

22. Сержанська Л. Фабрика іграшок : сюжетно-рольова гра з використанням техніки орігамі для старших дошкільнят / Людмила Сержанська, Ірина Шрамко // Дошкільне виховання. – 2011. – № 9. – С. 24-25.

23. Тимошук С. В. Музично-дидактичні ігри в ДНЗ (за системою К. Орфа) / С. В. Тимошук // Обдарована дитина : науково-практ. освітньо-попул. журнал для педагогів, батьків та дітей. – К. : СОЦИС. – 2013. – №10. – С. 30–37

24. Mugglestone P. The Primary Curiosity Motive / P. Mugglestone // English Language Teaching Journal, V. 31(2). – P. 111-116.
25. Philips B.D. Role-playing games in the English as a Foreign Language Classroom / B.D. Philips– Crane Publishing Ltd., 2014. – 729 p.
26. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

27. Англійська мова для дітей дошкільного віку. Програма та методичні рекомендації / І.А. Кулікова- Т.М. Шкваріна; за заг.ред. О.В. Низковської. – 3-тє вид. зі змін. та доповн.- Тернопіль: Мандрівець, 2015.
28. Педагогика: терминологический словарь междисциплинарных понятий по дисциплине «Педагогика» для студентов специальности 6.030102 «Социальная работа» дневного и заочного отделения / сост. В.В. Маслова. – Мариуполь: ПГТУ, 2019. – 108 с. – Режим доступа: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/1971>
29. Психолого-педагогічні основи навчання англійської мови дітей дошкільного віку. Робоча навчальна програма / [О. Котенко, О. Лобода]. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011. – 31 с
30. Соціальна педагогіка: термінологічний словар-довідник з дисципліни «Соціальна педагогіка» для студентів спеціальності 6.030102 «Соціальна робота», спеціальності 7.040101 «Професійне навчання» денного та заочного відділення / уклад. В.В. Маслова. – Маріуполь : ПДТУ, 2019. – 65 с. – Режим доступу: <http://umm.pstu.edu/handle/123456789/1961>
31. International Encyclopedia of Education (8-Volume Set) / Ed. P. Peterson – Elsevier Science, 2019. – 6957 p. – 3rd ed.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

32. Дем'яненко О. Фонетична робота з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах багатомовності (фрагменти занять і уроків на матеріалі української, російської й англійської мов) / Дем'яненко О. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2005. – 92 с
33. Говорова Р.И Игры и упражнения по развитию умственных способностей у детей дошкольного возраста / Р.И. Говорова. – М., Просвещение, 2019. – 394 с.
34. Гра дошкільника: теорія та практика / Упор. Г.І. Григоренко. – К.: ЛПС, 2018. – 196 с.
35. Гавриш Н.В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят /Н.В. Гавриш. - К.: Шкільний світ, 2006. - 119 с.
36. Затулина Г.Я. Конспекты комплексных занятий по развитию речи / Г.Я. Затулина. – М.: Просвещение, 2019. – 132 с.
37. Даневич Л.В. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку засобами творів живопису /Л.В. Зданевич, Н.В. Погрібняк. - Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. - 120 с.
38. Редько В. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів іноземної мови / Редько В. – К. : Генеза, 2007. – 136 с
39. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012.
40. Шорохов О.А. Заняття по розвитку диалогічної мови дошкільників і сказкотерапія / О.А. Шорохов. – М.: Просвещение, 2010. – 165 с.

ДОДАТКИ

Додаток А
Таблиця А.1

Особливості діалогічного спілкування у спеціально організованих бесідах

№	Комунікативні вміння		Дитина															Кількість дітей
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	Вміння вступати до діалогу	Володіння мовленнєвими оборотами для встановлення контакту	+	+		+		+		+								5
2		Легкість вступу в контакт	+		+					+	+	+		+		+	+	+
3	Вміння підтримувати та завершувати діалог	Вміння відповідати на питання	+	+		+		+		+				+	+			7
4	Тон спілкування	Вміння стримувати себе в спілкуванні	+	+		+		+		+			+	+	+	+		9
5	Стиль спілкування	Уважність до мови співрозмовника	+	+			+	+		+		+	+					7
6		Вміння не переривати співрозмовника	+	+					+		+		+					5

7		Вміння стримувати себе під час бесіди в міміці, жестах, позі	+	+			+		+		+	+		+		+	+	9
8	Мовленнєвий етикет	Вітаються, дякують тощо.	+	+		+			+	+		+		+	+			8
9	Особливості мови	Вміння ставити розгорнуті питання	+			+		+			+	+		+				6
Кількість наявних вмінь та навичок у дітей			9	7	1	5	2	6	3	7	3	5	3	5	4	3	2	
Кількість отриманих балів			14	12	4	10	5	11	6	12	6	10	6	10	9	6	5	
Рівень розвитку			в	с	н	с	н	с	н	с	н	с	н	с	с	н	н	
Дитина			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	

Умовні позначення:

В - високий.

С - середній.

Н - низький.

Додаток Б
Таблиця Б.1

Особливості діалогічного мовлення дітей у спеціально організованій навчальній діяльності

№	Показники розвитку діалогічного мовлення	Дитина															Кількість дітей	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
1	Вміння брати участь в загальній розмові з приводу наочного матеріалу на вміння не відволікатися від змісту	+	+	+	+	+	+		+		+		+	+				10
2	Вміння вислуховувати вихователя та однолітків, не перериваючи	+	+		+		+		+		+		+	+				8
3	Вміння ставити питання, різноманітність, точність словника	+			+		+	+		+		+			+	+		8
Кількість наявних вмінь та навичок		3	2	1	3	1	3	1	2	1	2	1	2	2	1	1		
Кількість отриманих балів		6	5	3	6	3	6	3	5		5	3	5	5	3	3		
Рівень розвитку		в	с	н	в	н	в	н	с	н	с	н	с	с	н	н		
Дитина		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		

Умовні позначення:

В - високий.

С - середній.

Н - низький.

Рольові ігри для розвитку діалогічного мовлення дошкільників

«Магазин іграшок»

Інструкція. Зібравши дітей навколо себе, вихователь пропонує їм уявити, що ті, хто сидить від нього по праву руку, – дзеркала, а ті, хто по ліву – іграшки. Потім діти міняються ролями. Іграшки ходять повз дзеркала, які утворюють коло, або шикуються в ряд. Вони стрибають, кривляються, вибираючи для себе дзеркало. Дзеркала точно повторюють їх руху, вирази облич. Якщо виникають труднощі, вихователь не тільки роз'яснює, але і допомагає.

«Кіностудія»

Інструкція. Вихователь пропонує дітям екранізувати будь-яку казку. Для цього кожна дитина отримує свою роль в грі: хтось режисер, хтось актор, хтось оператор тощо. Вихователь детально пояснює дітям в чому саме має полягати їхня робота. Також знайомить з етапами створення кіно – починаючи від підбору акторів і зйомки фільму до інтерв'ю з головними героями.

«Салон краси»

Інструкція. Дана гра, як і попередня також відноситься до сюжетно-рольових. Завдання вихователя організувати процес гри. Дітям необхідно визначитися зі своїми ролями: хтось буде перукарем, хтось майстром манікюру і педикюру, хтось візажистом тощо. Решта дітей будуть клієнтами, які прийшли «знаходити красу» до якоїсь події. Діти, як правило, імітують під час гри побутові розмови. Вихователь не повинен перешкоджати цьому, а також втручатися в хід гри, тільки лише направляти при необхідності.

«Салон мобільного зв'язку»

Інструкція. Дана сюжетно-рольова гра призначена для сучасних дітей, у яких телефон став повсякденною частиною життя. Вихователь пропонує дітям

пограти в салон мобільного зв'язку. Двоє дітей вибирають для себе роль продавців-консультантів, інші - клієнти салону. Звертатися в салон можна з різними проханнями - починаючи від поповнення рахунку і закінчуючи покупкою нового телефону або аксесуарів до нього. Сюжет гри діти направляють по-своєму. Завдання вихователя стежити за тим, що «продавці» вели себе чемно і були уважні до своїх покупців, доброзичливо реагували навіть на самі неабиякі прохання.

«Коли ми захворіли»

Інструкція. Дана сюжетно-рольова гра припускає наявність багатьох ролей – починаючи від лікаря та медсестри і закінчуючи співробітником реєстратури. Завдання вихователя навчити дітей проходити весь шлях відходу за хворою людиною. Наприклад, спочатку «хворого» ведуть в поліклініку, там його оглядає лікар, медсестра призначає аналізи. Вони здають аналізи, йдуть в аптеку за ліками. Якщо лікування не допомогло, то «хворого» кладуть в лікарню, там за них потрібен догляд медперсоналу, родичі повинні його відвідувати, приносити щось смачне тощо. Фантазія дітей може не обмежуватися в цьому плані. Завдання вихователя – підтримати її.

«Кухарі»

Інструкція. Хлопцям пропонується відчувати себе кухарями в дорогому ресторані, де готують складні страви для вишуканих і вибагливих відвідувачів. Кожному з дітей дістається свою роль: шеф-кухаря, су-шефа, молодшого кухаря, піцайолла, сушист тощо. Вихователь робить дітям замовлення, а ті намагаються разом приготувати різні страви.

«Капітан»

Інструкція. Вихователь пропонує дітям відправитися в морську подорож. Вони будують корабель з декількох стільців, вибирають капітана, боцмана, юнгу тощо. і відправляються в подорож на чарівний острів. По дорозі їм доводиться стикатися з різними перешкодами: шторм, напад великого восьминога, збилися

з курсу тощо. Тільки завдяки злагодженій роботі команди можна досягти своєї мети. Завдання вихователя – поставити перед дітьми завдання і допомогти знайти варіанти її вирішення. По ходу подорожі необхідно пам'ятати також і те, що палубу потрібно мити, весь екіпаж годувати, речі прати тощо.

«Відгадай подарунок»

Інструкція. Вихователь дістає мішок з подарунками і пропонує дітям подарувати їх один одному. Кожна дитина по черзі підходить до мішка, засовує туди руку, не дивлячись, на дотик намагається відгадати, що ж це таке. Після того, як назвав остаточний варіант, дістає подарунок і перевіряє чи вгадав. Далі він дарує цей подарунок своєму сусідові, який в свою чергу йде витягати подарунок для наступної дитини. Гра продовжується до тих пір, поки всі діти не витягнуть і не отримають подарунок.

«На мосту»

Інструкція. На підлозі необхідно зробити міст. Це може бути дошка або дві паралельні

Додаток Г
Таблиця Г.1

Особливості діалогічного мовлення у спеціально організованих бесідах після проведення занять

№	Комунікативні вміння		Дитина															До занять	Після занять
																		Кількість дітей	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
1	Вміння вступати до діалогу	Володіння мовленнєвими зворотами для встановлення контакту	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	5	13
2		Легкість вступу до контакту	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	9	14
3	Вміння підтримувати та завершувати діалог	Вміння відповідати на питання	+	+		+		+		+				+	+	+	+	7	9
4	Тон спілкування	Вміння стримувати себе в спілкуванні	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+		9	12
5	Стиль спілкування	Уважність до мови співрозмовника	+	+		+	+	+		+		+	+		+			7	9
6		Вміння не переривати співрозмовника	+	+				+		+		+	+					5	6

7		Вміння стримувати себе під час бесіди в міміці, жестах, позі	+	+			+	+	+	+	+	+		+		+	+	9	11
8	Мовленнєвий етикет	Вітаються, дякують тощо	+	+		+	+		+	+		+		+	+	+		8	10
9	Особливості мовлення	Вміння ставити розгорнуті питання	+	+		+		+		+	+	+		+	+			6	9
Після занять																			
Кількість наявних вмінь та навичок у дітей			9	9	3	7	4	8	5	9	5	7	5	7	6	5	4		
Кількість отриманих балів			14	14	7	12	7	13	8	14	8	12	8	12	11	8	7		
Рівень розвитку			в	в	с	с	с	в	с	с	с	с	с	с	с	с	с		
До занять																			
Кількість наявних вмінь та навичок у дітей			9	7	1	5	2	6	3	7	3	5	3	5	4	3	2		
Кількість отриманих балів			14	12	4	10	5	11	6	12	6	10	6	10	9	6	5		
Рівень розвитку			в	с	н	с	н	с	н	с	н	с	н	с	с	н	н		
Дитина			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		

Умовні позначення: В - високий. С - середній. Н - низький.

Додаток Д

Таблиця Д.1

Особливості діалогічного мовлення дітей у спеціально організованій навчальній діяльності після проведення занять

№	Показники розвитку діалогічного мовлення	Дитина															Кількість дітей до занять	Кількість дітей після занять
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
1	Уміння брати участь в загальній розмові з приводу наочного матеріалу та вміння не відволікатися від змісту	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	10	15
2	Вміння вислуховувати вихователя та однолітків, не перериваючи	+	+		+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	8	13
3	Уміння ставити питання, різноманіття, точність словника	+	+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+	8	13
Після занять																		
Кількість наявних вмінь та навичок		3	3	2	3	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3		
Кількість отриманих балів		6	6	5	6	5	6	5	5	6	6	3	6	6	6	6		
Рівень розвитку		в	в	с	в	с	в	с	с	в	в	с	в	в	в	в		
До занять																		
Кількість наявних вмінь та навичок		3	2	1	3	1	3	1	2	1	2	1	2	2	1	1		
Кількість отриманих балів		6	5	3	6	3	6	3	5		5	3	5	5	3	3		
Рівень розвитку		в	с	н	в	н	в	н	с	н	с	н	с	с	н	н		
Дитина		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		

Умовні позначення:

В – високий, С – середній, Н - низький.